

๑๗. วิญญาณาทินานัตถภาวปัญหา ๘๖

พระราชชาตรีถามว่า "พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ธรรมเหล่านี้ คือ วิญญาณก็ดี ปัญญาก็ดี เจตมุตก็ดี มีอรรถก็ต่างกัน มีพยัญชนะก็ต่างกัน หรือว่ามีอรรถเป็นอันเดียวกัน ต่างแต่พยัญชนะ."

พระเถระเจ้าถวายวิสัชนาว่า "ขอถวายพระพร วิญญาณมีอันรู้แจ้งเป็นลักษณะ ปัญญามีอันรู้ทั่วถึงเป็นลักษณะ เจตมุตอันบังเกิดขึ้นไปค้นหาไม่ได้ โดยพระปรมาตม."

ร. "ถ้าว่าเจตมุตอันบังเกิดขึ้นไปค้นหาไม่ได้ โดยพระปรมาตม, เมื่อเป็นเช่นนี้ ใครเล่าเห็นรูปด้วยนัยน์ตา ฟังเสียงด้วยหู สูดกลิ่นด้วยจมูก ลิ้มรสด้วยลิ้น ต้องโง่เง่าด้วยกาย รู้ธรรมารมณด้วยใจ."

ธ. "ขอถวายพระพร ถ้าเจตมุตเห็นรูปด้วยนัยน์ตา ฯลฯ รู้แจ้งธรรมารมณด้วยใจ, เจตมุตนั้น เมื่อทวาร คือ จักขุ โสต ฆาน ชิวหา กาย เพิกถอนขึ้นเสียให้สิ้นแล้ว จะมีหันหน้าออกภายนอกทางอากาศอันกว้างใหญ่ เห็นรูป ฟังเสียง สูดกลิ่น ลิ้มรส ต้องโง่เง่าชัดเจนดีซึ้นกว่าหรือ."

ร. "หาไม่ได้."

ธ. "ถ้าอย่างนั้น เจตมุตอันบังเกิดขึ้นไปหาไม่ได้ โดยพระปรมาตมนี้ ขอถวายพระพร."

ร. "พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าช่างฉลาดจริง ๆ."